

3. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / [Кононко О. Л., Плохій З.П., Гончаренко А.М. та ін.]; під ред. О. Л. Кононко. – К. : Світич, 2009. – С. 6.
4. Павелків Р. В. Дитяча психологія : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К. : Академвидав, 2008. – 431 с.

УДК 159.98

Молчанова О. М.

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Постановка проблеми. Психологічна культура педагога виступає фактором якості його освітньої діяльності та умовою успішної взаємодії з учасниками навчально-виховного процесу. Психологічна культура, неможлива без розвинутої емоційно-вольової сфери особистості, яка передбачає здатність свідомо керувати своїми емоціями, регулювати свої дії і поведінку, володіти собою, створювати позитивний емоційний настрій та сприятливий психологічний клімат, розуміти почуття учня (емпатія) тощо.

Уміння сприйняти почуття іншої людини як власні, здатність до емоційного відгуку є необхідним компонентом спілкування, специфічним засобом взаємопізнання, особливо в системі педагогічних професій. Всі ці вміння забезпечує емоційна компетентність як важлива складова професіоналізму вчителя. Тому, **мета даної статі** полягає в аналізі арт-терапевтичних методик для розвитку зазначеної системної якості педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Емоційна компетентність є афективно-когнітивним явищем, яке забезпечує готовність і здатність людини гнучко управляти емоційними реакціями, як власними, так і інших, адекватно ситуаціям і умовам, що змінюються [5]. Вона включає в себе 4 важливі навички: 1) вміння усвідомлювати, коли людина починає відчувати емоцію, до того як вона починає говорити чи діяти; 2) вміння вибрати як себе поводити, коли особистість відчуває емоцію, щоб досягати власних цілей не шкодячи іншим; 3) вміння відчувати, які емоції відчувають інші люди; 4) вміння правильно використовувати інформацію про почуття інших людей, яку від них отримуємо [9].

Гордон Драйден та Джаннет Вос відзначили, що емоційна компетентність є важливішою ніж академічна для розвитку гармонійної особистості, так зване IQ лише на 20% впливає на життєвий успіх, а 80% припадає на інші чинники [2].

Для розвитку емоційно-вольової сфери педагога можна застосовувати арт-терапію, яка використовується як підтримувальне середовище для особистості, спосіб вирішення конфліктів, інструмент соціальної інтеграції, можливість подолання емоційної депривації, для допомоги в ситуації кризи ідентичності та складних життєвих ситуацій, в багатьох інших випадках. Вона звертається до глибинних шарів несвідомого, задіює процеси пошуку шляхів до вирішення внутрішніх конфліктів особистості, формує активну життєву позицію, віру у свої сили, автономність і особисті межі [1; 4].

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час виконання арт-терапевтичних технік запускається механізм проєкції, адже кожен творчий продукт, що створюється, є метафорою внутрішнього світу особистості, виражає її приховані переживання. Можливість через творчість обійти «цензуру свідомості» надає унікальну можливість розвинути та дослідити власні несвідомі процеси, приховані ідеї і стани, бажані соціальні ролі та форми поведінки, що знаходяться в «витісненому вигляді», як зазначала О. Вознесенська [3].

Арт-терапія має свої переваги над іншими методами та широкий арсенал методик для розвитку емоційної компетентності особистості.

Одним із способів зняття емоційної напруги є *малювання*. Це відбувається за рахунок повернення до примітивних форм функціонування і задоволення несвідомих бажань. Здійснюється це шляхом свідомої творчої діяльності і відбувається в процесі її сублимації через вираження в символічному вигляді внутрішніх конфліктів і неусвідомлених прагнень. Малюнок, на думку Г. Ферса, дозволяє прослідкувати «мандрівку душі» та визначити її стан в момент створення малюнка. Основний зміст малювання, підкреслив автор, полягає у чіткому формулюванню питань стосовно того, що повідомляє малюнок [4].

Танцювально-рухова терапія – метод, що використовує як інструмент виразний рух і танець. Основним принципом танцювальної терапії є зв'язок між рухом та емоцією, відбувається включення тіла до процесу терапії. Рух дає енергію, дозволяє вийти за межі повсякденного сприйняття, урівноважує, зцілює, породжує психічну енергію, необхідну у всіх життєвих ситуаціях. Рух одночасно впливає на внутрішній стан людини і піддається впливу цих станів; через рух відбувається проживання, відпускання, трансформація. Особливо ефективна танцювальна терапія як засіб внутрішньої гармонізації, імпровізації, зняття різноманітних тілесних і психологічних блоків [6].

Фототерапія – це система використання фотозображень з метою надання необхідної інформації психологічного змісту. В. Назаревич відзначила, що вибір та споглядання позитивних фотоспогадів забезпечує особистість необхідним засобом достатньо швидкої гармонізації емоційного регулювання при актуалізованій потребі отримати збалансовані емоції; система вибору фотоспогадів забезпечує можливість символічного повернення в ресурсний стан; можливість символічного вдосконалення фотоспогада формує розуміння тенденцій для стабілізації емоційних проявів. На її думку, спогади, які підкріплюються позитивною формою реагування, виступають як певний психофізіологічний механізм позитивної саморегуляції за допомогою фотозображення [7].

Ще одним дієвим арт-терапевтичним методом роботи є *лялькотерапія* (Г. Денисова, Л. Лебедева). Лялька так ж давня, як і людина, вона поєднує в собі виховне і сакральне-символічне значення. Витоки лялькотерапії можна знайти в психодрамі Якоба Леві Морено. Існують різні техніки використання лялькотерапії, але всі вони спрямовані на допомогу у проживанні негативних почуттів, виході зі стресових станів, зміцненні психічного здоров'я, поліпшенні соціальної адаптації, розвиток самосвідомості, вирішення конфліктів в умовах колективної (індивідуальної) творчої діяльності [1; 4].

Казкотерапія як різновид бібліотерапії, що в останні роки виділяється в самостійний напрямок, заснована на використанні казки як архетипічної метафори. Робота з психологічними проблемами під час застосування казкотерапії спирається на цінності людини й особистісний потенціал. Головною метою такої роботи є: усвідомлення своїх потенціалів, можливостей і цінностей свого життя; розуміння причинно-наслідкових зв'язків подій і вчинків; пізнання різних стилів світогляду; усвідомлення творчих взаємодій з оточуючим світом; внутрішнє відчуття сили і гармонії [3].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Арт-терапія є ефективним методом для розвитку емоційної компетентності педагога через використання технік із застосуванням малювання, казок, фотографій, рухів тіла та ін. Перелічені методи не вичерпують всі можливості даного напрямку, а лише вказують на необхідність більш

детального вивчення та ширшого застосування арт-терапії для роботи з емоційно-вольовою сферою особистості.

Література

1. Вознесенська О. Л. Арт-терапія у подоланні психічної травми: практичний посібник / Олена Вознесенська, Марина Сидоркіна. – К.: Золоті ворота, 2015. – 148 с.
2. Драйден Г., Вос Д. Революція в навчанні / Гордон Драйден, Джаннет Вос / Переклад з англ. М. Товкало. – Львів: Літопис, 2011. – 544 с.
3. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д. Проективная диагностика в сказкотерапии / Т. Д. Зинкевич-Евстигнеева, Е. А. Тихонова. – СПб.: Речь, 2003. – 208 с.
4. Колошина Т. Ю. Арт-терапевтические техники в тренинге: характеристики и использование. / Т. Ю. Колошина, А. А. Трусъ. Практическое пособие для тренера. – СПб.: Речь, 2010. – 189 с.
5. Лазуренко О. О. Емоційна компетентність як показник рівня сформованості професійної компетентності фахівця // О. О. Лазуренко. Матеріали Двадцять третьої міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний потенціал світової науки – XXI сторіччя» (10–15 грудня 2013 року) // Електронне джерело: <http://nauka.zinet.info/23/lazurenko.php>
6. Мова Л. Тіло, рух, танець як невід’ємна складова арт-простору / Людмила Мова // Простір арт-терапії: [Зб. наук. праць] / УМО, 2016, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2016 [Редкол.: Лушин П. В., Чуприков А. П. та ін.]. – К.: Золоті ворота, 2016. – Вип 2 (20). – С. 49–60.
7. Назаревич В., Борейчук І. Особливості використання фото спогадів в регуляції психоемоційного реагування клієнта. / Вікторія Назаревич, Ірина Борейчук // Простір арт-терапії: [Зб. наук. праць] / УМО, 2016, ВГО «Арт-терапевтична асоціація», 2016 [Редкол.: Лушин П. В., Чуприков А. П. та ін.]. – К.: Золоті ворота, 2016. – Вип 2 (20). – С. 40–48.
8. Осипова А. А. Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов / А. А. Осипова. – М.: ТЦ Сфера, 2007. – 512 с.
9. Экман П. Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь. / Пол Экман. 2^е изд./ Пер. с англ. — СПб.: Питер, 2010. – 334 с.

УДК: 159.9

Моначин І. Л.

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Актуальність теми: Сучасна система освіти перебуває в безповоротному і дуже важливому процесі – модернізації освіти. Підвищення професійного рівня викладача й формування педагогічного ритму, що відповідає запитам сучасного життя, вимагає оновлення особистісної спрямованості професійної компетентності сучасного педагога. Під терміном «професійна компетентність» розуміться коло повноважень та компетенцій у сфері професійної діяльності. У більш вужчому розумінні професійна компетентність включає коло питань, у яких суб’єкт має пізнання, досвід, і сукупність яких відбиває соціально-професійний статус і професійну кваліфікацію, а також якісні особистісні, індивідуальні особливості (здатності) або якості, що забезпечують можливість реалізації певної професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень: Концептуальною основою професійної підготовки педагогів у вищій школі, формування їх професійної компетентності стали роботи Г. О. Балла, Є. О. Клімова; професійної компетентності і професійної майстерності – О. М. Алексюка, І. А. Зязюна, А. К. Маркової, В. О. Сластьоніна; педагогічного